

ПРОФЕСИОНАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ФЕЛДШЕРИТЕ И ЛЕКАРСКИТЕ АСИСТЕНТИ - МИНАЛО И НАСТОЯЩЕ

Пенка Врачева

Тракийски университет, Медицински факултет – Стара Загора

Катедра „Здравни грижи“

PROFESSIONAL ORGANIZATIONS OF FELDSCHERS AND PHYSICIAN ASSISTANTS – PAST AND PRESENT

Penka Vracheva

Trakia university, Medical faculty of Stara Zagora, Department of “Health care”

Резюме:

Въведение: В България професията „Фелдшер“ има 143-годишна история. Кадрите са разпознаваеми от обществото и със завоюван професионален авторитет. Независимо от приносите, през годините, периодично се води дебат и поставя под въпрос съществуването на фелдшерите, предвид специфичната им квалификация. През 1999 г. с неубедителни аргументи подготовката на тези професионалисти е преустановена, но от 2014 г. в Медицинските университети стартира обучение на лекарски асистенти, като техни последователи.

Цел: да се проучат историята и дейността на създадените през годините от фелдшерите/лекарски асистенти професионално-съсловни организации.

Материал и методи: Използван е документален, исторически метод и преглед на архивни документи.

Резултати и обсъждане: През 1883 г. фелдшерите създават „Фелдшерско дружество Благоеядение“- първата в България професионална организация на медицински работници. Разгледани са следващите опити през годините за професионално сдружаване: „Съюз на фелдшерите в България“ (1990-2000), „Сдружение на медицинските фелдшери бакалаври по медицина в България“, (2007 г.) – преименувано от 2020 г. на Български съюз на лекарските асистенти и фелдшери (БСЛАФ). По Закона за съсловна организация от 2005 г. фелдшерите/лекарски асистенти са задължени да членуват като асоциирани членове в Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи (БАПЗГ). Представени са аргументи и законодателни стъпки БСЛАФ да се легитимира със статут на съсловна организация на регулирана професия. Заключение: Всички професионални организации на фелдшерите/лекарски асистенти през годините имат за цел защита на професионалните интереси и възможностите за успешна реализация в полза на обществото.

Ключови думи: фелдшери, професионална организация, лекарски асистенти, съсловна организация, законодателство

Abstract:

The “Feldscher” profession has a 143-year history in Bulgaria. The professionals are recognized with high authority and are well known by the society. Despite their contributions, the existence of feldschers have been periodically debated and questioned over the years, mainly due to their specific competence. In 1999, the training of these professionals has been suspended on the basis of unconvincing arguments. However, since 2014, at Medical Universities started education of Physician assistants, who are their followers.

The aim of the study is to examine the professional-union organizations created by feldschers/physician assistants over the years.

Materials and methods: Documentary, historical method and review of archival documents.

Results and discussion: In 1883, the feldschers founded the “Feldscher Charity Society” which is the first professional organization for healthcare workers in Bulgaria. The subsequent attempts for professional organization establishment over the years have been reviewed: “Union of Feldschers in Bulgaria” (1990-2000), “Association of Feldscher bachelors of medicine in Bulgaria” (2007) - functioning from 2020 as “Bulgarian Union of Physician Assistants and Feldschers” (BU-PAF). Under the Class Organization Act of 2005, feldschers/physician assistants are obliged to become associate members of the Bulgarian Association of healthcare professionals. Arguments and legislative steps are presented in order to legitimize BUPAF with the status of a class organization of regulated profession.

Conclusion: All professional organizations of feldschers/physician assistants over the years have aimed to protect professional interests and the possibilities for successful realization for benefit of the society.

Key words: feldschers, professional organization, physician assistants, class organization, legislation

ВЪВЕДЕНИЕ:

В България професията „Фелдшер“ има 143-годишна история. Кадрите са разпознаваеми от обществото и със завоюван професионален

авторитет. Независимо от приносите, през години-те периодично се води дебат и поставя под въпрос съществуването на фелдшерите, предвид специфичната им квалификация. Периодични преобразувания в здравеопазването и образованието

в България поставят големи предизвикателства пред тази професионална група. [1, 8, 17].

През 1999 г. с неубедителни аргументи подготовката на фелдшери е преустановена, но от 2014 г. в Медицинските университети стартира обучение на лекарски асистенти, като техни последователи/приемници. [8] Отговорът на предизвикателствата пред фелдшерите/лекарските асистенти е част от професионалната им история, най-често даван от професионалните им организации, което ни ориентира към целта на настоящото изследване.

ЦЕЛ:

Да се проучат историята и дейността на създадените през годините от фелдшерите/лекарски асистенти професионално-съсловни организации.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ:

Използван е документален, исторически метод и преглед на архивни документи.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЯ:

Обучението на фелдшери в България е първото регламентирано медицинско образование и датира от 1879 г., в отговор на необходимостта от незабавно решаване на основния медицински проблем след Освобождението, проблемът с кадрите. В първите години, когато лекари има в 74 от всичко 79 града и само в 22 от 3849 села, времето налага фелдшерите да са лицата осигуряващи медицинска помощ на преобладаващото в страната бедно селско население. [1, 2] Помощта, която дава фелдшерът в някои случаи не е достатъчна за излекуване на болния, но тя е от значение за изхода от болестта и спомага за преодоляване на създадените по това време сред селското население нагласи за ползване услуги на врачки и баячки. [24]

Първоначално създадените лекарски и фелдшерски участъкови здравни служби освен лечебна, реализират и профилактични дейности. Фелдшерите паралелно с прегледите „са задължени да бъдат за чистотата на всички обществени и частни заведения, да надзирават за доброкачествеността на същите и питейните източници, да вземат мерки против появяването и разпространението на епидемични болести. Да поучават населението за начина на живот, за причините на заразните болести и средствата за предпазване от тях“. [6] Така фелдшерът се явява пионер в практиката на санитарната служба след Освобождението и с положителните резултати на предана служба към зараждащото се санитарно дело се утвърждава като необходим професионалист във всички санитарни институции. [4, 10]

Не по-малка е нуждата от тези кадри и в болниците, тъй като обучението на медицински сестри в България води началото си едва от 1900 г. Създадената организация предвижда „всяка главна

болница да се управлява от старши лекар, който има за помощници един ординатор и трима фелдшери“. [9, 21] Второстепенните болници се обслужват от околийски лекар с помощта на един, а по-рядко и на двама фелдшери, които са първи помощници на лекарите, като „снемат анамнеза от болните, пишат листове за лекарства и храна на пациентите и се грижат за тях, правят превръзки, помагат при извършване на разрязванията (аутопсиите), дежурят в болниците и винаги са готови да бъдат в помощ било през деня или през нощта“. [6]

Историческите факти разкриват впечатляващия принос на фелдшерите в общественото здравеопазване, но независимо от отговорното отношение, професионалния подход и всеотдайност в работата, фелдшерите години наред са атакувани от санитарни управници и отделни лекари. Ограничават се професионалните им права, закриват се неоснователно фелдшерски длъжности по места, отнемат се работни места. Нормативно неуредените им професионални функции в годините на възникване и утвърждаване на професията, неблагоприятните условия на работа и тежкото материално положение на професионалистите след Освобождението определят защитата на съсловните интереси като все по-необходима. Така през 1883 г. в София (Александровска болница) няколко фелдшери и помощник-аптекари създават първата фелдшерска професионална организация, именувана „Дружество Благодеяние“. Дружеството се председателства от фелдшера Гавраил Генков. „Благодеяние“ съществува до 1885 г., като няма информация относно преустановяването на дейността.

През 1887 г. дружеството е възстановено и утвърдено от Върховния Медицински съвет с Писмо № 63226 от 10.12.1887 г. Исторически фелдшерско дружество „Благодеяние“ се определя като първата професионална организация на медицински работници в страната, затова и годината 1887 се счита за рождена на дружествата и организациите на средните медицински работници в България. [1, 2, 14] „Медицински фелдшер в България“ е печатният орган на сдружение „Благодеяние“, с който професионалистите получават информация по актуални професионални въпроси, известия и новини за дейността на кадрите. [1, 2, 14]

Между правоспособните фелдшери и санитарните подофицери, удостоени с фелдшерско звание, поради недостиг на кадри, възниква конфликт, който е повод на общо събрание на фелдшерите през 1902 г. да се обособят две дружества. Печатен орган на правоспособните фелдшери става списание „Медицински фелдшер“ издаван два пъти месечно, а на санитарните подофицери - сп. „Фелдшер“. При документалното историческо изследване не бяха установени данни за

продължителността на съществуване на организациите. [5]

След 1944 г. и особено след 1950 г. се изграждат основите и се утвърждава единна система на здравеопазване в България. Новата организация на социалистическо здравеопазване дава възможност за реализация на фелдшерските кадри във всички здравни структури, което определя нарастваща численост на професионалистите през годините: 1965 - 4161 фелдшери, 1975 - 5479; 1980 - 7355 фелдшери в здравната система. [10, 15] Фелдшерите предоставят на селищата до 800 жители лечебно-профилактична помощ – самостоятелно или в екип с медицинска сестра. Активно участват в политиката по провеждане на пълна и всеобща диспансеризация на населението: организират и участват в реализирането на масовите профилактични прегледи и обобщаването на резултатите от обследванията, в разпределението на контингентите по групи, техническото оформяне на документацията и насочването на болните за консултация и изясняване на здравния статус. Спомагат за предотвратяване и лекуване на травматични и други заболявания по време на полската работа в отговор на политиката за приближаване здравните грижи до селския труженик. [15] Санитарните фелдшери под ръководството на санитарните лекари осъществяват надзор и обследвания на малки хранителни предприятия, културно-битови заведения, магазини за хранителни продукти, обществени столове и други обекти. [7] Работещите в санитарно-епидемиологичната сфера професионалисти, като помощници на санитарните лекари и епидемиолози, получават широки права в работата по осъществяването от тях санитарно-надзорни функции. [7] Най-голяма е числеността на фелдшерите в Бърза помощ, където са част от екипите – реанимационни и долекарски още от самото създаване на специалната служба през 1948 г.

Специфичната компетентност на професионалистите, позволяваща вземане на самостоятелни решения, ги прави подходящи за работа в училищно здравеопазване, различни ведомствени здравни служби, в системата на МВР, заведения за лица лишени от свобода, спасителни служби и други.

Независимо от широката реализация на фелдшерите в здравната система, в по-новата история на професията „фелдшер“ възникват редица предизвикателства. Те са породени от честа промяна в образователно-квалификационната степен, ограничени и късно предоставените им възможности за продължаващо обучение, специализация и кариерно развитие, потребност от нормативно регламентиране на специфичните компетенции. Това става повод инициативен комитет от фелдшери да създаде през 1989 г. в град Смолян, на

общински принцип, първия фелдшерски съюз след 1944 г. Целта на съюза е национално обединение на фелдшерите, защита на съсловните интереси и принос в общественото здравеопазване. През 1990 година съюзът е официално регистриран, като „Съюз на фелдшерите в България“ и реално е наследник на „Фелдшерско дружество Благоевние“ от 1884 г. За председател е избран фелдшерът Димитър Ишкитиев, който е един от постоянните членове на Висшия медицински съвет към МЗ. Още през лятото на същата 1990 г. ръководството на съюза провежда среща с министъра на здравеопазване проф. д-р Черноземски за уреждане статута и функциите на фелдшерите. Под ръководство на мед. фелдшер Ишкитиев са проведени много срещи с министри и народни представители, имащи отношение към професията и дейността на кадрите. Съюзът си партнира и взаимодейства със синдикалните организации - КНСБ и Подкрепа, като провежда с тях успешни работни срещи. [3]

На общо събрание в гр. Хасково през 2000 г. е взето решение за временно прекратяване дейността на организацията. До 2007 г. съюзът на фелдшерите не отчита дейност, което се отразява негативно на статута и имиджа на професията. Преустановеното през 1999 г. обучение на фелдшерите, наред с организационните промени в здравеопазването след 2000 г. правят по-осезаеми негативите за кадрите с квалификация „фелдшер“, най-вече по отношение възможност за реализация и професионална дейност, съобразно специфичната квалификация. Работещите във Фелдшерските здравни служби остават без работа поради закриването на този вид лечебно заведение. При новите условия кадрите практикуват в Първичната медицинска помощ като наети от ОПЛ специалисти, често в същите населени места, в които са работели преди реформата. В такива практики изписването на лекарства и лечението на пациентите в много случаи се осъществява от фелдшерите с предоставените им неформални правомощия. В отдалечени райони на страната съществуват десетки населени места, в които няма регистрирани лекарски практики, поради непривлекателността им за лекарите, а от години на такива места фелдшерите са единствен доставчик на медицинска помощ, която при новите условия не могат да реализират поради обстоятелството, че не са наети от ОПЛ. Предизвикателство и риск за фелдшерите след старта на здравната реформа е работата в спешна помощ – структурата, в която традиционно практикуват кадрите. В долекарските екипи във филиалите на спешна помощ те носят отговорност за диагностиката и терапията на пациентите, но при отсъствие на регламент, ясни правила и легитимност на отговорностите

по това време. Реорганизацията в здравеопазването, с последващо закриване на работни места за фелдшери засяга практикуващи в работническо здравеопазване и здравните служби към военните поделения, спортните диспансери. Статута на училищните медицински кабинети е променен и дейността от лечебна е трансформирана в профилактична и промотивна, като някои специалисти изживяват предизвикателството да бъдат отново назначени на работните места, на които ги е заварила реформата. През годините са редуцирани длъжности, изискващи фелдшерска квалификация и фелдшери са назначавани като медицински сестри, изпълнявайки сестрински функции.

Трудностите са основание за разочарование и професионална демотивация, съпроводена с отлив на професионалисти от системата. [3, 17]

Достоверността се потвърждава с данни на Националния статистически институт, съгласно които числеността на фелдшерите в страната намалява осезаемо извън естествените процеси (пенсиониране и смърт). От 7 617 фелдшери работещи в системата през 1990 г. броят им за десет години се редуцира на половина – 3 158 през 2000 г. [20]

В условията на всички предизвикателства към фелдшерското съсловие, през 2007 г. по инициатива на медицински фелдшер Александър Александров 7-членен инициативен комитет възражда професионално-съсловната организация на фелдшерите. На 23.01.2007 г. с решение

№ 89 в Пернишкия окръжен съд е регистрирано „Сдружение на медицинските фелдшери бакалаври по медицина в България“ (СМФБМБ). Трябва да отбележим, че ОКС бакалавър по медицина няма, но Сдружението е вписано под това име в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел към Министерство на правосъдието - том V-8, страница 530, партида 501, под № 20070220009 с „Удостоверение“ № 009/20.02.2007 г. През пролетта на същата година е проведено учредително събрание с представители на съсловието от цялата страна и на демократичен принцип е приет устав. В съответствие с него Сдружението се представлява от Управителен съвет (УС) с председател Александър Александров, зам.- председател Димитър Ишкитиев и членове Камелия Васева, Галина Бочева и Марин Вълков. [3] Членството е на доброволен принцип и от самото създаване фелдшерите в България желаят сдружението им да придобие статут на законово легитимна професионално-съсловна организация. Управителният съвет ясно формулира целите на сдружението:

- Признаване на СМФБМБ за национално представителна професионално-съсловна организация на фелдшерите;

- Да рестартира обучението на фелдшери в

България под разпознаваемото в международните медицински среди име „Лекарски асистент“;

- Да съдейства за развитие на здравеопазването в България чрез становища по проекти за нормативни актове в областта на здравеопазването;

- С предложения да съдейства за формулиране правния статут на фелдшерите, съобразно професионално-квалификационната характеристика на професията;

- Да съдейства за професионалното развитие, специализация и усъвършенстване на фелдшерите чрез запознаване и внедряване на съвременни постижения в областта на медицината.

- Да предлага становища на МЗ, висшите медицински училища и други институции в страната по проблеми, и здравните политики, към които фелдшерите имат отношение със статута и дейността си, включително и по отношение образователно-квалификационна степен на кадрите;

- Да осъществява международни контакти със сродни организации и внедрява опита им за добра медицинска практика, съобразно европейските стандарти в дейността на фелдшерите.

- Самостоятелно или в сътрудничество с други организации да организира и провежда форуми – конференции, симпозиуми, конгреси и др. на различни медицински теми с отношение към дейността на фелдшерите.

- Да представлява и защитава професионалните интереси на членовете на Сдружението, да подпомага тях и семейства им в случай на необходимост. [3]

Междувременно през 2005 г. се създава Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи (БАПЗГ), като професионално-съсловна асоциация, обединяваща медицинските професии от професионално направление „Здравни грижи“. Фелдшерите не са удовлетворени от отредената им съдба по Закона за съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти (ЗСОМСААМС), определящ задължителното им членство като асоциирани членове. [12] На практика с това членство те нямат обективно съсловно представителство пред държавните институции, което активно да търси решение на специфичните за съсловието професионални проблеми. Обучението по медицински модел, предоставящо право на консултативно-диагностична и терапевтична дейност на фелдшерите, ги определя като професионалисти различни от „медицинските сестри“, „акушерките“ и кадрите с друга професионална квалификация, чиято дейност се свежда до реализиране на здравни грижи. Представявани официално от други специалисти, фелдшерите не намират решение на проблеми с отношение към медицинския

модел дейност на кадрите. Това е основание през годините професионалистите нееднократно да изразяват недоволство от формалното им представителство от БАПЗГ. Те са непримирими към публично изказано от лидер на БАПЗГ мнение, че времето на фелдшерите е отминало и като професионалисти вече са отживелица, тъй като го считат показателно за нагласите и политиката на ръководството на организацията към съсловието им. Фелдшерите претендират за нарушение на правото им на равнопоставеност с останалите професии в БАПЗГ, предвид статута им на „асоциирани“ в организацията и отнетата им със закон възможност за самоуправление и саморегулация - право на всяка регулирана медицинска професия, каквато е и професия „Фелдшер“.

„С десетки писма сме сезирали МЗ за принудителното членство на фелдшерите/лекарски асистенти в БАПЗГ. Асоциацията бе създадена със закон, без да е спазено демократичното право на мнение за обединение на всички включени в нея професионални съсловия“ заявява пред медиите Камелия Васева, член на УС на СМФБМБ.

Членството на фелдшерите в БАПЗГ, определено като „принудително“, УС на фелдшерското сдружение аргументира с предоставените от цялата страна заявления-декларации, внесени с входящ номер в деловодството на Комисията по здравеопазване в НС два пъти - 2010 и 2014 г. В тях професионалистите декларират личното си мнение с текста:

„членството ми в БАПЗГ е задължително, съгласно Закона за съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти, но не е съобразено с правото ми на личен избор за членство в професионално-съсловна организация, което е в нарушение на демократичните принципи. Настоявам за равнопоставеност с всички други медицински професионалисти от регулирани медицински професии, които членуват в самостоятелни и независими професионално-съсловни организации.“ [3; 18]

УС, подкрепен от членовете на Сдружението, активно работи за защита интересите на съсловието. Организира три национални протеста на фелдшерите в отстояване правото на самостоятелна професионално-съсловна организация, търси и ползва всички законови форми за постигане на поставените цели.

Отсъствието на законодателен регламент относно професионалната дейност на фелдшерите е основание за УС да заведе през 2009 г. дело в международния съд за правата на човека в Страсбург. Основният мотив - нарушени професионални права. Медицинските специалисти се жалват от законовата уредба в страната, която не им дава

възможност да упражняват професията си съобразно професионалната квалификация.[3]

През 2011 г. с Наредба №1 се регламентират професионалните дейности, които могат да извършват по назначение или самостоятелно медицинските сестри, акушерките, асоциираните медицински специалисти и здравни асистенти. По инициатива на ръководството на СМФБМБ е реализирана промяна в наредбата, в частта регламентираща дейностите на медицинските фелдшери (изм. ДВ., бр.50 от 01.07.2011г.) В чл.7 от Наредбата са упоменати дейностите, които фелдшерите, а по-късно и лекарските асистенти могат да извършват самостоятелно, включително диагностична и лечебна, право на която след лекарите имат само фелдшерите и лекарските асистенти.[16]

В отговор на преустановеното от 1999 г. обучение на фелдшери Сдружението настоява пред българските институции - Министерство на образованието и науката и МЗ да се въведе специалността „Лекарски асистент“, по примера на Великобритания, Нидерландия, Германия, Съединените щати, Латвия и много други страни. Целта е подготовка на кадри, последователи на фелдшерите. [22] В резултат на сериозната аргументация в Закона за висше образование е въведено понятието и професията „Лекарски асистент“. През 2014-та година, след участие в работни групи по времето на три различни правителства, УС реализира фундаменталния си проект - признаване от страна на държавата на професията „Лекарски асистент“. [13]. В Медицинските университети, като държавна политика от 2014 г. стартира обучение на лекарски асистенти - първоприемници и последователи на фелдшерите в България.

С активната си дейност ръководството на Сдружението на фелдшерите допринася за приемане в 41-то НС на „Закон за изменение на Закона за здравето“, с който по силата на § 2в, ал. 1 и 2 от преходните и заключителни разпоредби на 33 (ДВ. бр. 98 от 2010 г., в сила от 01.01.2011 г.) е реализирана законодателна приемственост между професиите Фелдшер / Лекарски асистент. С нормативният текст статутът на заварените случаи на практикуващи фелдшери, е приравнен със статута на лекарските асистенти по отношение възможности за практикуване, което предоставя реална възможност на фелдшерите да извършват с достойнство професионалния си път до навършване на възрастта, определена от българското законодателство за активна трудова дейност.[3, 11]

В съответствие с целите УС на Сдружението на медицинските фелдшери (СМФ) провежда през годините многократни срещи със здравните министри: проф. д-р Гайдарски, д-р Желев, д-р Нанев, проф. д-р Борисова, д-р Константинов, г-жа Атанасова, проф. Петров, д-р Ненков, д-р Андреева,

д-р Москов, г-н Ананиев, както и с различни народни представители. Председателят Александър Александров от поемането на ръководните функции на Сдружението многократно сезира Омбудсмана на Република България, Председателя на НС, Комисията по правата на човека и Здравната комисия към НС за нерешените проблеми на съсловието, като последица от членството на професионалистите в БАПЗГ. В писмо до Здравната комисия в НС през 2018 г. се казва:

„За пореден път отговорно декларираме, че ръководството на БАПЗГ през годините на членуване на фелдшерското съсловие в организацията пренебрегва и не търси решаване на важни за нашето съсловие професионални проблеми с негативни последици за цялата здравна система. Професионалните права на фелдшерите / лекарски асистенти не са защитени“. [3]

Фелдшерите логично поставят въпроса, защо правото им на самостоятелна професионално-съсловна организация, като кадри от регулирана професия се нарушава, докато други професионални съсловия, като тези на помощник-фармацевтите и зъботехниците, с които си партнират и подкрепят, е зачетено – факт доказващ неравнопоставеност. Желанието за самостоятелна организация аргументират и с проучения международен опит, който показва че лекарските асистенти имат самостоятелни професионално-съсловни организации, които поддържат професионален регистър и носят отговорност за квалификацията и дейността на кадрите. Като пример са посочени ААРА – Американска асоциация на лекарските асистенти; НАРА - Нидерландска асоциация на лекарските асистенти; УКАРА - Асоциация на лекарските асистенти във Великобритания и т.н. [8]

Показателно за активната, упорита и последователна политика на УС на Сдружението на медицинските фелдшери, в защита интересите на професията и дейността на професионалистите, са петте Законопроекта, на които са автор - за промяна на ЗЗ, ЗВО (2011 г.) и три Законопроекта за промяна на ЗСОМСААМС – неуспешни до момента. Вторият Законопроект за промяна на ЗСОМСААМС е обсъден и предложен за второ гласуване в НС, но процедурата е преустановена поради смяна на правителството. [3]

През месец март 2016 г., след аргументирано предложение на УС на фелдшерската организация, подкрепено със становища от учебните институции, в които се обучават студенти, професия „Лекарски асистент“ е включена в регистъра на регулираните професии в Република България.[23] Следва активна кореспонденция между Българският съюз на лекарските асистенти и фелдшери (БСЛАФ), в които СМФБМБ се преименува на общо събрание в гр. Перник на 11.07.2020 г.

предвид практикуваните вече в системата лекарски асистенти, и Министерство на труда и социалната политика и МЗ. Министърът на труда и социалната политика на 10.12.2021 г със заповед определя единичната група, „Лекарски асистент“ и „Фелдшер“, като отделна професия и длъжност, с отделен и самостоятелен в Националния класификатор на професиите и длъжностите код: 2240. С това професията придобива полагащото ѝ се място в Националния класификатор, като самостоятелна, независима и диференцирана медицинска професия. [3, 19]

През годините УС на СМФБМБ, а след това и на БСЛАФ си партнира с други професионални медицински организации. През 2019 г. става съосновател на новия „Синдикат на Българските медицински специалисти“, в търсене на работещо решение по важни професионални въпроси - повишаване на трудовите възнаграждения на медицинските професионалисти, промяна категорията на труд на работещите в някои структури медици, защита на професионалистите от насилие и посегателства по време на изпълнение на служебните задължения и др. [3]

Към настоящият момент УС на БСЛАФ продължава работата си за реализиране на основната цел – легитимиране на съюза, като самостоятелна професионално-съсловна организация на лекарските асистенти и фелдшерите, внасяйки за обсъждане в НС, Комисията по здравеопазване трети Проектозакон за промяна на ЗСОМСААМС.

Заключение: Всички професионални организации на фелдшерите/лекарски асистенти през годините имат за цел защита на професионалните интереси и възможностите за успешна реализация на кадрите в полза на обществото.

Историческият преглед на професионалните обединения на съсловието, с интерпретация на събития и обстоятелства предполага заключение важни за бъдещето на професията, устояла с достойнство превратностите на времето, създавала и пренесла в настоящето традиции и опит с възможност за развитие в България на професия утвърждаваща се в цял свят с името „Лекарски асистент“ (Phisician assistant).

Литература:

1. Апостолов, М., История на медицината и социалното дело, София, 1994, стр. 76-77, 80;
2. Апостолов, М., История на медицината и социалното дело, Медицина и физкултура, София, 1992, стр. 97, 100-102, 112, 116, 126;
3. Архив на „Сдружението на медицинските фелдшери бакалаври по медицина в България“;
4. Аруети Нисим Леонов, Какво трябва да знаят фелдшерите, София, 1937
5. Божилова, К., Документи на българската здравна администрация, съхранявана в БИА и НБКМ;
6. Вестник Медицински фелдшер, Орган на Софийското фелдшерско медицинско дружество, Няколко думи по

- фелдшерския въпрос и въобще по санитарното дело у нас, София, май 1901 г.;
7. Велев, В., *Работата на фелдшера в санитарно-епидемиологичната станция*, Среден медицински работник, Наука и изкуство, 1952 г., книжка №5;
  8. Врачева, П., *Професиите „Медицински фелдшер“ и „Лекарски асистент“ в България – историческо развитие, съвременно обучение и реализация*, Дисертация за присъждане на ОНС „доктор“, МФ-ТрУ- Стара Загора, 2017 г.;
  9. *Временни правила за устройството на медицинското управление в България 1879г.*, Български исторически архив, Национална библиотека „Кирил и Методий“;
  10. Гълъбов, Г., *Задачите на средните медицински работници при изграждането на социалистическото здравеопазване в нашата страна*, Среден медицински работник, Наука и изкуство, 1952,1;
  11. *Закон за здравето* (Обн., ДВ., бр. 70 от 10.08.2004 г., в сила от 01.01. 2005 г., посл. изм. и доп., бр. 62 от 05.08.2022 г., в сила от 05.08.2022 г.);
  12. *ЗАКОН за съсловната организация на медицинските сестри, акушерките и асоциираните медицински специалисти* (Обн., ДВ, бр. 46 от 3.06.2005 г., изм., бр. 101 от 28.12.2010 г.);
  13. *Заповед на Министъра на здравеопазването изход. № РД-09-221/27.12.2013 г. за работна група относно обсъждане на концепция за развитие на професия „Лекарски асистент“*;
  14. Захариев, И., В. Трендафилова, М. Захариева, *Ролята и приносът на фелдшера в столичното здравеопазване от Освобождението до наши дни*, Среден медицински работник, Медицина и физкултура, София, 1981г., брой 3, 48-52;
  15. Малеев, А., *Медицинската наука и здравеопазването в НРБ*, Медицина и физкултура, София, 1981 г.;
  16. МЗ, *Наредба №1 от 2011 г. за професионалните дейности, които медицинските сестри, акушерките, асоциираните медицински специалисти и здравните асистенти могат да извършват по назначение или самостоятелно* (Обн. ДВ., бр. 15 от 18.02.2011 г., изм. ДВ., бр. 50 от 01.07.2011 г.);
  17. *Медицинските фелдшери – завареното дете на реформата*, Форум медикус, 2008г., бр. 26/30 юни;
  18. *Народно събрание на РБ, Комисия по здравеопазване, внесени заявления-декларации от Сдружението на фелдшерите*, вх. № КЗ – 028-0017/23.07.2010;
  19. вх. № ПГ-428-00-7/23.12.2014 г.;
  20. *Национален класификатор на професиите и длъжностите, 2011* (в сила от януари 2011г.);
  21. *Национален статистически институт*, <https://nsi.bg/здравеопазване>;
  22. Павлова, В. и колектив, *История на медицината в България*, Медицина и физкултура, 1980;
  23. *Писмо на СМФБМБ до МЗ за разглеждане на Проект на концепция за професия „Лекарски асистент“* (писмо № 63-00-95/ 16.07.2013 г.);
  24. *Предложение на СМФБМБ до МЗ за включване на професия „Лекарски асистент“ в регистъра на регулираните професии в България*;
  25. *Фелдшерският въпрос у нас*, Фелдшерски съюз, София, 1897 г.

Адрес за кореспонденция:

Доц. д-р Пенка Врачева

ТрУ, Медицински факултет – Ст. Загора,

ул. „Армейска“ № 11,

e-mail: penka.vracheva@trakia-uni.bg